

Ondernemende Gemeente

Stadsboerderijen, buurtmoestuinen en groene buurthuizen vergroten de **aantrekkelijkheid, levendigheid en betrokkenheid** in een buurt. Daarmee creëren ze behalve sociale ook financiële **waardestijging** van het **vastgoed**. Ze zwingelen **commercie** en **stadspromotie** aan en daarmee **werkgelegenheid**. Het contact van bewoners en lokale ondernemers met stads- en streekboeren vergroot het **begrip** en biedt **nieuwe afzetmarkten** en **verdienmodellen**. Er worden **kosten bespaard** op de gebieden van **gezondheidszorg** en **behoud van leefbaarheid** in gemeenten. Stadslandbouw kan ten tijde van crises bijdragen aan **voedselzekerheid**.

Versterking van lokale economie

Op tal van manieren draagt lokaal voedsel bij aan het versterken van de lokale economie ^{5, 10}. Ze draagt bij aan banencreatie ¹⁴, en geld en werkvoorziening blijven binnen de lokale gemeenschap ¹⁰. **Stadslandbouw heeft ook als voordeel dat er betere aansluiting is tussen vraag en aanbod** ^{15, 10}. Bovendien creëert ze kansen voor samenwerkingsverbanden binnen de korte keten ¹⁵. Denk aan een lokale graanteler die levert aan een bakker en een brouwerij, die levert weer aan lokale horecagelegenheden. Iedereen krijgt door deze samenwerking meerwaarde op hun product, geld blijft binnen de gemeenschap, en ondernemers ondersteunen elkaar op verschillende manieren ^{5, 3, 16}. Deze lokale voedselketens kunnen ook bijdragen aan een circulaire economie.

Waardecreatie en de aantrekkelijke stad

Stadslandbouwprojecten zijn aantrekkelijke plekken die bewoners en toeristen graag bezoeken voor de beleving. **Dit soort plekken binnen een gemeente kunnen hele wijken aantrekkelijker maken en bijdragen aan citybranding**. Dat creëert werkgelegenheid.^{4, 5, 17, 18}. Ook draagt het bij aan een aantrekkelijke, groene woonomgeving met sociale cohesie en waar mensen zorgen voor hun omgeving. **Dat leidt tot waardestijging van vastgoed in een wijk**.^{14 19 28} Het leidt ook tot minder verloedering en minder verhuisbewegingen en op termijn leidt dat tot hogere huurinkomsten voor woningbouwcorporaties ⁵.

Tijdelijkheid als kans en als belemmering

Veel lokale voedselinitiatieven ontstaan op braakliggende, of tijdelijk niet gebruikte grond. Dit biedt kansen. Zoals het laag houden van kosten, verloedering tegengaan, placemaking tot stand brengen, en de mogelijkheid bieden tot experimenteren. Ook kan via de **'kruimelregeling'** makkelijk tijdelijk van een bestemming worden afgeweken. De onzekerheid over de continuïteit kan er wel voor zorgen dat de voordelen van sociale cohesie, identiteitsvorming en verbinding met de omgeving juist verloren kunnen gaan. Ook stadsboerderijen hebben zekerheid nodig om te kunnen investeren in productiemiddelen en om de gewenste bodemcondities te kunnen opbouwen. ^{20, 5, 24}

Indirecte baten

Uit maatschappelijke kosten- en batenanalyses van diverse stadslandbouwprojecten **blijkt dat de baten uitgedrukt in geld 1 tot 5 keer hoger liggen dan de kosten**. De

belangrijkste baten voor de maatschappij zijn: beter financieel resultaat voor agrarische ondernemers, verhoging woongenot, recreatieve belevingswaarde en het vermijden van delicten. Het leidt ook tot het vermijden van kosten van uitkeringen en gezondheidszorg vanwege de positieve effecten op het welzijn.^{21 22} Onderhoudskosten voor openbaar groen dalen wanneer er met bewoners wordt samengewerkt.^{10 21 20 23} Ook de ecosysteem- en landschapsdiensten van stadslandbouw²⁷ zorgen voor verlaging van kosten voor andere maatregelen die nodig zijn voor klimaatadaptatie of leefbaarheid van gemeenten.¹⁴

Nieuwe verdienmodellen

Stadsboer zijn, brengt een scala aan kansen met zich mee voor ondernemers. Op vele manieren kunnen boeren hun **verdienmodellen diversifiëren**, denk aan zorg, horeca, recreatie, educatie, etc.¹ Deze zijtakken binnen de multifunctionele landbouw vormen een belangrijke bijdrage aan de portemonnee van een boer en aan de economie. Zo werd er in 2018 887 miljoen euro omzet gedraaid binnen de **multifunctionele landbouw** in Nederland.² Door nauwere boer-burger relaties wordt het mogelijk om te experimenteren met het op de markt te brengen van 'nieuwe' producten, zoals op koffiedik geteelde oesterzwammen, 'vergeten groenten'³ of andere nieuwe producten met toegevoegde waarde die op de reguliere markt nog geen plek hebben.^{4|5}

Eerlijke prijzen

De meeste boeren zijn onderhevig aan de 'prize squeeze'⁶; ze moeten steeds meer produceren voor zo een laag mogelijke prijs. De besluitvorming over ons voedsel, en de grote winsten, concentreren zich voornamelijk bij grote inkoopkantoren en supermarktketens.^{7 8} Een ander **verdienmodel** is mogelijk via het verkorten van de keten of via directe verkoop.^{8, 9, 10} Face-to-face klantrelaties vergroten tevens de bereidwilligheid van consumenten om de *true price* (ware kosten voor boer en natuur) van producten te betalen, en dit kan ook doorwerken in hun verdere consumptiepatroon⁹. Kostenbesparing in productie-, bewaar- en transportprocessen bij stadslandbouw draagt ook bij aan een beter verdienmodel.¹⁰ Stadslandbouw kan ook een verschil maken in de portemonnee van **huishoudens met lage inkomens**.^{10, 11, 12} Sommige stadsboerderijen werken bijvoorbeeld met solidaire prijzen voor klanten met een lager inkomen, gefinancierd door klanten die het kunnen missen.²⁶

Korte ketens leveren gemiddeld 39% meerwaarde op voor de boer, t.o.v. reguliere afzetkanalen (gecorrigeerd voor het aantal extra werkuren die korte ketens vereisen wegens schaal). Van respectievelijk 54.7% en 57.7% meerwaarde voor afzet via zelfoogsttuinen en lokale markten tot 23.2% meerwaarde bij verkoop aan lokale winkels.¹³

Bronnen

1. Specht, K., Siebert, R., & Thomaier, S. (2016). Perception and acceptance of agricultural production in and on urban buildings (ZFarming): a qualitative study from Berlin, Germany. *Agriculture and Human Values*, 33, 753-769.
2. van der Meulen, H., Jager, J., de Jong, D., Stokkers, R., Venema, G., & Vijn, M. (2019). Kijk op multifunctionele landbouw: Omzet 2007-2018 (No. 2019-054). Wageningen Economic Research.
3. Keurhorst, N. (2020). Measuring Social Value in the Social Solidarity Economy. MSc thesis Wageningen University.
4. Specht, K., Zoll, F., Schümann, H., Bela, J., Kachel, J., & Robischon, M. (2019). How will we eat and produce in the cities of the future? From edible insects to vertical farming-A study on the perception and acceptability of new approaches. *Sustainability*, 11.

5. Veen, E. J., Breman, B. C., & Jansma, J. E. (2012). Stadslandbouw: een verkenning van groen en boer zijn in en om de stad. Wageningen UR.
6. Renting, H., Marsden, T. K., & Banks, J. (2003). Understanding alternative food networks: exploring the role of short food supply chains in rural development. *Environment and planning A*, 35(3), 393-411.
7. Huitzing, H. (2012). *Nederland verbeeld. Een andere blik op vraagstukken rond de leefomgeving*. Planbureau voor de Leefomgeving
8. Arkenbout, L., Prause, K., & van Kampen, B. S. (2014). Boer en consument heffen de vork; herverdeling van de voedselketen Een inventarisatie van regionale korte keten initiatieven in Nederland. Hoe kan deze beweging groeien? (BSc thesis, Hogeschool van Amsterdam).
9. DeLind, L. B. (2002). Place, work, and civic agriculture: Common fields for cultivation. *Agriculture and Human values*, 19, 217-224.
10. Prové, C. (2018). *The politics of urban agriculture: An international exploration of governance, food systems, and environmental justice* (Doctoral dissertation, Ghent University).
11. Church, A., Mitchell, R., Ravenscroft, N., & Stapleton, L. (2015). 'Growing your own': A multi-level modelling approach to understanding. *Ecological Economics*, 110, 71-80.
12. Ward, J. (2015). Can urban agriculture usefully improve food resilience? Insights from a linear programming approach. *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 5(4), 699-711.
13. Malak-Rawlikowska, A., Majewski, E., Waś, A., Gołaś, M., Kloczko-Gajewska, A., Borgen, S. O., ... & Wavresky, P. (2019). Quantitative assessment of economic, social and environmental sustainability of short food supply chains and impact on rural territories (Doctoral dissertation, European Union's Horizon 2020).
14. Cassatella C., Gottero E., 2022, Type-benefit matrix, including set of indicators, and benefit leaflets. EFUA
15. Wiśniewska-Paluszak, J., Paluszak, G., Fiore, M., Coticchio, A., Galati, A., & Lira, J. (2023). *Urban agriculture business models and value propositions: Mixed methods approach based on evidence from Polish and Italian case studies*. *Land Use Policy*, 127, 106562.
16. *treekWaar: Lekker Duurzaam Van Hei Tot Klei*. StreekWaar. <https://streekwaar.nl/>
17. Artmann, M., & Sartison, K. (2018). The role of urban agriculture as a nature-based solution: A review for developing a systemic assessment framework. *Sustainability* (Switzerland), 10.
18. Gasperi, D. P., Mezzacapo, U., Stefani, M., Sanyé-Mengual, E., Orsini, F., & Gianquinto, G. (2016). Towards regenerated and productive vacant areas through urban horticulture: Lessons from Bologna, Italy. *Sustainability*, 8.
19. Bervaes, J. C. A. M., & Vreke, J. (2004). De invloed van groen en water op de transactieprijzen van woningen (No. 959). Alterra.
20. Koopmans, M. E., Keech, D., Sovová, L., & Reed, M. (2017). Urban agriculture and place-making: Narratives about place and space in Ghent, Brno and Bristol. *Moravian Geographical Reports*, 25(3), 154-165.
21. Abma, R., Kirchholtes, U., Jansma, J. E., & Vijn, M. (2013). *Maatschappelijke kosten-batenanalyse stadslandbouw. De cases Voedseltuin Rotterdam, De Nieuwe Warande en Hazennest Tilburg*. Wageningen: Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek (DLO) onderzoeksinstituut Praktijkonderzoek Plant & Omgeving.
22. Schoen, V., Caputo, S., & Blythe, C. (2020). *Valuing physical and social output: A rapid assessment of a London community garden*. *Sustainability*, 12.
23. Hodgson, K., Campbell, M., & Bailkey, M. (2011). *Urban agriculture: Growing healthy, sustainable places*. Chicago: American Planning Association.

24. Jansma, J. E., Veen, E. J., Dekking, A. J. G., Vijn, M. P., Sukkel, W., Schoutsen, M. A., & Visser, A. J. (2011). *Staalkaarten stadslandbouw+; ontwikkelstrategieën om te komen tot stadslandbouw in Almere Oosterwold*. PPO AGV.
25. Hageraats, E.
- 26.
27. Factsheet Groene Stad
28. Effect of Greening Vacant Land on Mental Health of Community-Dwelling Adults A Cluster Randomized Trial (2018) Eugenia C. South, MD, MS^{1,2}; Bernadette C. Hohl, PhD³; Michelle C. Kondo, PhD⁴;